

โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น

กิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท
เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น
ครั้งที่ ๒

วันที่ ๒ - ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒
ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง
อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

กลุ่มงานพัฒนาความร่วมมือเครือข่าย
สำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน

รายงานสรุปผลการดำเนินการ
โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น
กิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท
เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น
ครั้งที่ ๒
(ระหว่างวันที่ ๒ - ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒)

๑. ความเป็นมาของโครงการ

๑.๑ ที่มาและความสำคัญ

กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น คือกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาด้านสัญชาติ สิทธิและสถานะในประเทศไทย กล่าวคือเป็นบุคคลซึ่งมีเชื้อสายไทยที่ต้องกลายเป็นคนในบังคับของประเทศอื่น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของราชอาณาจักรไทย และต่อมากลุ่มคนเหล่านี้ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในอาณาเขตประเทศไทย เป็นระยะเวลาหนึ่ง และมีวิถีชีวิตเป็นคนไทย และได้รับการสำรวจตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด รวมถึงบุตรของคนไทยพลัดถิ่นที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิด การแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของคนไทยพลัดถิ่น รวมถึงบุตรที่เกิดในประเทศไทย แต่ยังไม่ได้รับสัญชาติ จึงถือเป็นภารกิจที่สำคัญของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการส่งเสริมและสนับสนุนบุคคลให้สามารถเข้าถึงสิทธิ และบริการสาธารณะต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้รับรองไว้ให้ประชาชนชาวไทยในฐานะพลเมือง

เพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิและสถานะของคนไทยพลัดถิ่น สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงจัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น กับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยรังสิต สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยพลัดถิ่นและบุตรของคนไทยพลัดถิ่นที่ยังไม่ได้รับสัญชาติโดยการเกิด ให้ได้รับการแก้ไขปัญหาเรื่องสถานะบุคคลและสัญชาติอย่างถูกต้องรวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด สำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน ได้รับอนุมัติโครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์และคนไทยพลัดถิ่น โดยมีแผนการทำงานร่วมกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และเครือข่ายต่าง ๆ ในการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ในประเด็นสิทธิและสถานะบุคคล ซึ่งเป็นประเด็นที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้ความสำคัญ โดยได้จัดกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น

๑.๒ การดำเนินงานในรอบที่ ๑

๑.๒.๑ การจัดทำผังเครือญาติคนไทยพลัดถิ่น

การลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติการเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่น ณ อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต เป็นผู้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ - ๒ มีนาคม ๒๕๖๒ มีผู้เข้ารับการสำรวจทั้งสิ้น ๗๒ ราย

จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนี้

๑) การประสานงานระหว่างองค์กรซึ่งบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์ และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นขาดความต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของคนไทยพลัดถิ่นมีข้อติดขัด เช่น บางพื้นที่ซึ่งแบ่งความรับผิดชอบในการสำรวจยังไม่มีกรดำเนินการทำที่ของเจ้าหน้าที่จากกรมการปกครอง และอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษายังไม่เป็นรูปธรรมและไม่ต่อเนื่อง และการวางแผนระยะยาวในการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นยังไม่ชัดเจน

๒) ความยุ่งยากของเอกสารซึ่งใช้ในการสำรวจ เนื่องจากต้องมีความชัดเจนเพื่อแสดงว่าบุคคลที่เข้ารับการสำรวจเป็นคนไทยพลัดถิ่นจริง ทำให้ต้องใช้เอกสารหรือพยานบุคคลเพื่อประกอบการจัดทำข้อมูล เกิดความยุ่งยากในการแสดงเอกสาร

๓) ข้อติดขัดในการสื่อสารระหว่างผู้สำรวจข้อมูลและคนไทยพลัดถิ่น เนื่องจากบางส่วนสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่น และไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ และต้องใช้ล่ามในการแปล และเกิดความล่าช้าในการสำรวจ

๔) คนไทยพลัดถิ่น ไม่กล้าแสดงตัวเนื่องจากกลัวการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ และไม่สามารถแสดงอัตลักษณ์ของตนเองต่อสาธารณชนได้

๑.๒.๒ ข้อเสนอแนะจากการจัดกิจกรรม รอบที่ ๑

ภายหลังการดำเนินกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ควรมีการหารือระดับนโยบายกับกรมการปกครอง และกระทรวงมหาดไทย ในการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาสถานะของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นหรือกลุ่มผู้มีสถานะทางบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้มีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน

๒) การอบรมนักศึกษาเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่นต้องต่อเนื่อง และมีแผนการการทำงานกิจกรรมกับนักศึกษาที่เป็นรูปธรรม

๓) ควรมีการประชุมทบทวนการดำเนินการบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์ และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น กับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยรังสิต สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙ เพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยรังสิต สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อกำหนดแผนการทำงาน ซึ่งจะทำให้สามารถบรรลุเป็นแผนปฏิบัติการในแต่ละปีงบประมาณได้

๒. วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น มีวัตถุประสงค์ คือ

- ๑) เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่กลุ่มชาติพันธุ์ เกี่ยวกับสิทธิและการคุ้มครองวิถีชีวิต ตามประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๒) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นได้เข้าใจ เข้าถึง สิทธิของตน และมีพื้นที่ในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนได้
- ๓) เพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์
- ๔) เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกับเครือข่ายด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และเครือข่ายซึ่งดำเนินงานกับกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- ๕) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ของกลุ่มชาติพันธุ์ และการเข้าถึงสิทธิของคนไทยพลัดถิ่น

๓. กลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ ๒

กลุ่มเป้าหมายในการร่วมลงพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท ซึ่งเป็นการประสานการทำงานกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ครั้งที่ ๒ ดังนี้

๑) กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	จำนวน ๑ คน
๒) เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	จำนวน ๔ คน
๓) นักศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยรังสิต	จำนวน ๓๐ คน
๔) ที่ปรึกษาและแกนนำเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น	จำนวน ๒๐ คน

๔. การดำเนินการโครงการ ครั้งที่ ๒

๔.๑ ขั้นตอนการดำเนินงาน ครั้งที่ ๒

โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น ในกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น รอบที่ ๒ มีการดำเนินการ ดังนี้

- ๑) การประชุมเพื่อทบทวนการดำเนินการตามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น โดยมีนางเตือนใจ ดีเทศน์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นประธานในการประชุม เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๒ และที่ประชุมได้นำปัญหา

อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น มีผู้เข้าร่วมการประชุมจากสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มูลนิธิชุมชนไท มหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อสรุปการดำเนินกิจกรรมเมื่อวันที่ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ – ๒ มีนาคม ๒๕๖๒ และมีข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ดังนี้

แผนการดำเนินการร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

- (๑) ให้มีการบูรณาการการดำเนินงานภายใต้บันทึกความร่วมมือเพื่อให้เกิดการพิสูจน์และการรับรองการเป็นคนไทยพลัดถิ่น เป็นส่วนหนึ่งกับการประชุมคณะกรรมการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น และให้อำนาจตามกฎหมายแก่หน่วยงานที่มีความร่วมมือตาม MOU
- (๒) ให้มีเจ้าหน้าที่ส่วนกลางจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ลงพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานภายใต้ MOU ในกระบวนการสำรวจและจัดทำข้อมูลกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการพิจารณาข้อมูลของเจ้าหน้าที่ปกครองแต่ละอำเภอ
- (๓) ให้มีปรับแบบบันทึกปากคำ (ป.ค.๑๔) ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ให้เป็นแบบฟอร์มเดียวกัน และให้เจ้าหน้าที่ในระดับอำเภอสรุปแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับแบบฟอร์มดังกล่าว อบรม และชี้แจงต่อนักศึกษา ก่อนลงพื้นที่ปฏิบัติการสำรวจข้อมูลกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นภายใต้ภารกิจจาก MOU
- (๔) ให้มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่ปกครองประจำท้องที่ ประชุมหารือและอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษาด้วยตนเองเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานและข้อมูลเป็นไปอย่างถูกต้อง
- (๕) เสนอให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ตั้งหน่วยงานหรือคณะทำงานเฉพาะกิจจัดทำโครงการ One stop service เพื่อแก้ไขปัญหาคนไทยพลัดถิ่นโดยตรง
- (๖) ขอให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้ MOU ในการพิสูจน์และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น ประสานงานไปยังเจ้าหน้าที่ปกครองแต่ละท้องที่รับผิดชอบบทบาทการทำงานร่วมกันภายใต้ MOU ดังกล่าว
- (๗) ในช่วงกิจกรรมลงพื้นที่นำเอกสารข้อมูลยื่นต่อเจ้าหน้าที่ปกครองในพื้นที่เพื่อพิจารณา รับเอกสารคำขอและออกใบรับคำขอของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ระหว่างวันที่ ๑ – ๗ มิถุนายน ๒๕๖๒ ขอให้กรมการปกครอง มอบหมายเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสามารถตัดสินใจจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ร่วมซักซ้อม ตลอดจนอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ในวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๒ และร่วมสังเกตการณ์ และอำนวยความสะดวกในกิจกรรมการยื่นเอกสารคำขอ ระหว่างวันที่ ๓ – ๗ มิถุนายน ๒๕๖๒ ณ จังหวัดระนอง
- (๘) เสนอให้ติดตามผลจากหนังสือสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่เคยสอบถามไปยังกรมการปกครองเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๑ เรื่องการสอบถามจำนวนผู้ยื่นคำขอเพื่อขอมีสัญชาติของคนไทยพลัดถิ่นว่ามีจำนวนเท่าไรและจำนวนคนที่ไม่ได้รับการพิจารณาให้ได้รับสถานะ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัด

แผนการดำเนินการร่วมกับสถาบันอุดมศึกษา

ควรทำความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงในพื้นที่การจัดเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น เพื่อลดเวลาในการเดินทาง และเพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

แผนการดำเนินงานในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(๑) เป็นเจ้าภาพจัดประชุม/เวที ระดับนโยบายเพื่อให้ข้อเสนอแนะไปยังรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาการพิสูจน์และรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น

(๒) เป็นตัวกลางประสานไปยังกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ให้จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ปกครองในพื้นที่ ตลอดจนชุมชนที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาคนไทยพลัดถิ่น

(๓) สนับสนุนกิจกรรมการลงพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานภายใต้ MOU สํารวจกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง หรือตามความเหมาะสม

๒) การประชุมระดับนโยบายกับอธิบดีกรมการปกครอง เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และเมื่อวันจันทร์ที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ มีมติให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มูลนิธิชุมชนไท มหาวิทยาลัยรังสิต และเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น โดยนำนักศึกษาจากพื้นที่จังหวัดระนอง เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๒ - ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒ และให้อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง เป็นพื้นที่นำร่องในการดำเนินงาน โดยให้อำเภอเป็นผู้ประสานงานกับเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น เพื่อให้มีการเก็บข้อมูล

๓) อบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน และความสำคัญของการพิสูจน์สัญชาติและการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น ตลอดจนวิธีการจัดเก็บข้อมูลให้นักศึกษา และคณาจารย์ ณ มหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อให้ศึกษานำความรู้ที่ได้ไปลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

๔) ลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติการเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่น ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ระหว่างวันที่ ๒ - ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒

๔.๒ วัน เวลา และสถานที่

ลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติการเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่น ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง อำเภอเมือง จังหวัดระนอง โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตและภาคีเครือข่าย เป็นผู้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ ๒ - ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒

๔.๓ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

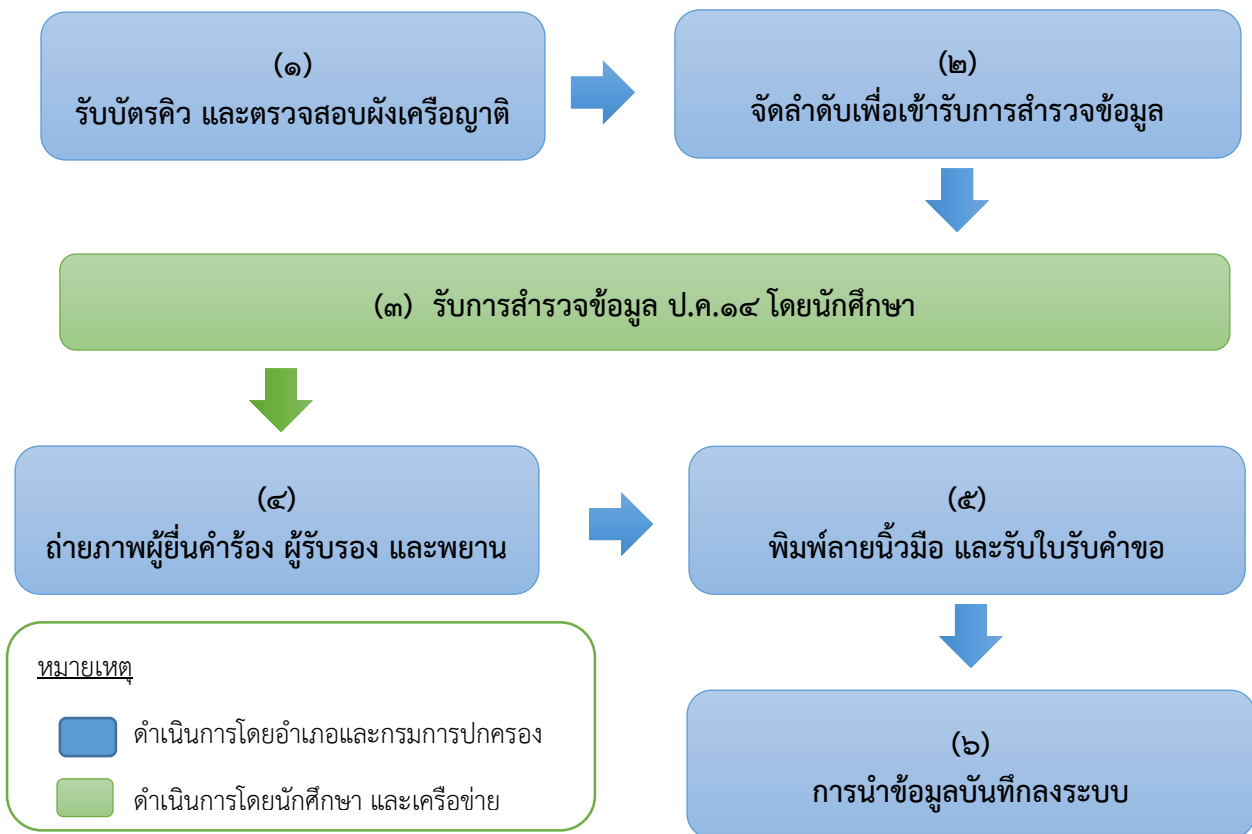
- มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น จำนวน ๖๗ คน ประกอบด้วย
๑) เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	จำนวน	๕ คน
๒) นักศึกษาและอาจารย์	จำนวน	๓๐ คน
๓) ที่ปรึกษาและแกนนำเครือข่ายไทยพลัดถิ่น	จำนวน	๓๒ คน

๕. สรุปผลการดำเนินโครงการ ครั้งที่ ๒

การลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติการเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่น ครั้งที่ ๒ ในพื้นที่อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง มีการวางแผนดำเนินงานตามที่กรมการปกครอง และจังหวัดระนองเสนอ โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตและภาคีเครือข่ายเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง อำเภอเมืองจังหวัดระนอง เมื่อวันที่ ๒ - ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒ มีการดำเนินโครงการในพื้นที่โดยสรุป ได้ดังนี้

๕.๑ ขั้นตอนการสำรวจข้อมูลตามข้อตกลงกับกรมการปกครอง

- ๑) การรับบัตรคิว และตรวจสอบเครื่องญาติ พยาน และเอกสารแสดงตัวตนเท่าที่มี
  - ๒) จัด /รับ บัตรคิว เพื่อเข้ารับการสำรวจข้อมูล
  - ๓) สำรวจข้อมูล สอบประวัติ ลงบันทึกข้อมูลในผังเครือญาติ (ป.ค.๑๔) โดยนักศึกษา
  - ๔) ถ่ายภาพผู้ยื่นคำร้อง ผู้รับรอง และพยาน
  - ๕) พิมพ์ลายนิ้วมือ และรับใบรับคำขอ
- ๖) การนำข้อมูลบันทึกลงระบบของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

๕.๒ การวางแผนจัดเก็บข้อมูล

๑) อำเภอเมือง จังหวัดระนอง เป็นผู้ประสานงานให้คนไทยพลัดถิ่น ซึ่งได้ลงชื่อเพื่อให้มีการสำรวจข้อมูลไว้ประมาณ ๑,๐๐๐ คน และอำเภอเมืองระนองแจ้งว่าได้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนไทยพลัดถิ่น จำนวน ๑๙๕ ราย เข้ารับการสำรวจในครั้งนี้

๒) การวางแผนการเก็บข้อมูลดังนี้

๒.๑) วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๒ อบรมนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเตรียมตัวจัดเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น และจัดเตรียมสถานที่

๒.๒) วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๒ จัดเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นตามรายชื่อที่อำเภอเมืองระนองนัดหมาย จำนวน ๖๙ ราย

๒.๓) วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๒ จัดเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นตามรายชื่อที่อำเภอเมืองระนองนัดหมาย จำนวน ๖๙ ราย

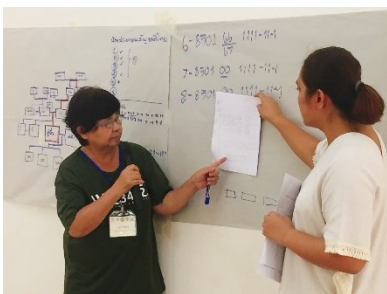
๒.๔) วันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๖๒ จัดเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นตามรายชื่อที่อำเภอเมืองระนองนัดหมาย จำนวน ๕๗ ราย

๒.๕) วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๒ จัดเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นที่ตกค้าง หรือดำเนินการไม่แล้วเสร็จตามที่วางแผนไว้

๕.๓ การจัดกิจกรรมเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น ครั้งที่ ๒

๑) การอบรมให้ความรู้นักศึกษา

นักศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ได้รับการอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น จากเจ้าหน้าที่และบุคลากรของกรมการปกครอง และเจ้าหน้าที่จากอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ณ มหาวิทยาลัยรังสิต เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และมีการทบทวนความรู้ ความเข้าใจ และวิธีการสอบถามข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น โดยเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิชุมชนไทย เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๒ ณ วัดตโปธาราม (วัดบ่อน้ำร้อน) อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง และจัดเตรียมสถานที่เพื่อจัดกิจกรรม ณ อาคารเอนกประสงค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง

๒) การนำนักศึกษาไปจัดเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นที่ ๒

วันที่ ๔ - ๗ มิถุนายน ๒๕๖๒ นักศึกษา อาจารย์ เครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น ณ อาคารเอนกประสงค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง โดยในวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๒ นางเตือนใจ ดีเทศน์ กรรมการสิทธิมนุษยชน

แห่งชาติ ร้อยตำรวจโท อาทิตย์ บุญญะโสภิต อธิบดีกรมการปกครอง Ms.Deirdre Boyd ผู้แทน UN Resident Coordinator และผู้แทนคณะกรรมการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น ได้พบปะประชาชนที่มาร่วมในการสำรวจข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น

นางเตือนใจ ดีเทศน์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการเป็นองค์กรที่ประสานความร่วมมือเพื่อให้มีการจัดเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่น เพื่อให้คนที่มีสถานะได้รับสัญชาติไทยได้รับการพิจารณาคืนสัญชาติ อันเป็นสิทธิที่มนุษย์พึงได้รับ และเป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ร้อยตำรวจโท อาทิตย์ บุญญะโสภิต อธิบดีกรมการปกครอง ได้กล่าวถึงความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มูลนิธิชุมชนไท มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยทักษิณ และเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น เพื่อการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น และการดำเนินงานในพื้นที่อำเภอเมืองระนองในครั้งนี้ เป็นการทดลองการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลที่หลายฝ่ายร่วมมือกัน โดยเฉพาะการให้นักศึกษามาร่วมบันทึกข้อมูล ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานรวดเร็วขึ้น รูปแบบการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่จังหวัดระนองในครั้งนี้จะเป็นต้นแบบในการนำไปใช้ในพื้นที่ยื่น ซึ่งจริง ๆ แล้วในกรณีที่ยังติดขัดอยู่เล็กน้อย ๆ ก็ควรดำเนินการไปก่อน เช่นเดียวกับครอบครัวใดที่ยังมีปัญหาอยู่ อาจยื่นเรื่องเฉพาะของบิดามารดา เพราะหากบิดามารดาได้สัญชาติแล้วบุตรก็ได้สัญชาติตาม ทั้งนี้ มีหนังสือเวียนของสำนักทะเบียนกลาง ด่วนที่สุดที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว ๑๒๔๔๕ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๒ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการขอมีสัญชาติไทยของคนไทยพลัดถิ่น ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

**ภาพจาก <https://www.naewna.com/likesara/417733>

“โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น
กิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ
และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ครั้งที่ ๒”

นักศึกษา ร่วมเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่นตามแนวทางของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ระหว่างวันที่ ๔ - ๖ มิถุนายน ๒๕๖๒

โดยมีผลการดำเนินการ ดังนี้

๑) วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๒ นักศึกษาสามารถบันทึกข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่น ในแบบฟอร์ม
ป.ค. ๑๔ ได้จำนวน ๓๓ ราย

๒) วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๒ นักศึกษาสามารถบันทึกข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่น ในแบบฟอร์ม
ป.ค. ๑๔ ได้ ๖ ราย และแก้ไขรายการเอกสารของคนไทยพลัดถิ่น ซึ่งปลัดอำเภอในฐานะนายทะเบียนได้
ตรวจสอบเอกสารและขอให้แก้ไข

๓) วันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๖๒ นักศึกษาสามารถบันทึกข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่น ในแบบฟอร์ม
ป.ค. ๑๔ ได้ ๒ ราย และแก้ไขรายการเอกสารของคนไทยพลัดถิ่น ซึ่งปลัดอำเภอในฐานะนายทะเบียนได้
ตรวจสอบเอกสารและขอให้แก้ไข

๔) วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๒ แก้ไขเอกสารของคนไทยพลัดถิ่นที่ยังตกค้าง และสรุปการจัด
กิจกรรม

รวมมีคนไทยพลัดถิ่นเข้ารับการสำรวจข้อมูล จำนวน ๔๑ ราย

สรุปผลการเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น

๑) มีคนไทยพลัดถิ่นที่ได้ผ่านกระบวนการสำรวจข้อมูลและได้รับใบยื่นคำขอ ทั้งสิ้น ๑๓ ราย

๒) คนไทยพลัดถิ่นซึ่งต้องแก้ไขเอกสารบางรายการ เช่น การลงนามของพยาน การลงนาม
กำกับเอกสาร เป็นต้น และพร้อมจะได้รับใบยื่นคำขอ ซึ่งเป็นกระบวนการของอำเภอในการประสานงาน
จำนวน ๑๒ ราย

๓) คนไทยพลัดถิ่นซึ่งอำเภอจะขอเรียกสอบเพิ่มเติม จำนวน ๑๐ ราย

๔) คนไทยพลัดถิ่นที่มีเอกสารครบถ้วน ผ่านการสำรวจ แต่อำเภอไม่ออกไปรับคำขอ เนื่องจาก
ไม่ได้อยู่ในรายชื่อที่อำเภอได้จัดลำดับไว้ให้ จำนวน ๖ ราย

“โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น
กิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ
และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ครั้งที่ ๒”

๕.๔ ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนี้

๑) จำนวนคนไทยพลัดถิ่นตามรายการที่อำเภอเมืองระนองแจ้งไว้ จำนวน ๑๙๕ ราย มาจริงเพียง ๓๕ ราย และมีคนไทยพลัดถิ่นที่เป็นเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่นและไม่อยู่ในรายการของอำเภอเมืองระนอง จำนวน ๖ ราย เข้ารับการสำรวจข้อมูล และเมื่อสอบถามข้อมูลพบว่า การประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ และมีการแจ้งข่าวกระชั้นชิด บางรายทราบเพียงว่าเป็นการขึ้นทะเบียนคนไทยพลัดถิ่น ทำให้ไม่ได้เตรียมเอกสาร และพยานบุคคลเพื่อเข้ารับการสำรวจข้อมูล และไม่มีการประชุมผู้นำชุมชนในการเตรียมข้อมูล

๒) การวางแผนการดำเนินงานยังมีข้อบกพร่อง เนื่องจากมีข้อตกลงในการดำเนินงานให้นักศึกษาเป็นผู้บันทึกข้อมูลเท่านั้น ส่วนในกระบวนการอื่น ๆ เป็นภารกิจของเจ้าหน้าที่กรมการปกครอง และเจ้าหน้าที่จากอำเภอเมืองระนอง แต่เมื่อถึงวันลงปฏิบัติงานจริง นักศึกษาต้องไปทำความเข้าใจกับคนไทยพลัดถิ่นเรื่องเอกสารประกอบการยื่นคำขอ จัดทำผังเครือญาติซึ่งเป็นเอกสารสำคัญในการบันทึกข้อมูล ตลอดจนให้คำปรึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการยื่นคำขอเพื่อพิสูจน์สถานะคนไทยพลัดถิ่น

๓) การประสานงานระหว่างองค์กรซึ่งบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์ และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นมีข้อติดขัด เช่น บางพื้นที่ซึ่งแบ่งความรับผิดชอบในการสำรวจ ยังไม่มีการดำเนินการ ทำที่ของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง และอบรมให้ความรู้ นักศึกษา ยังไม่เป็นรูปธรรมและไม่ต่อเนื่อง และการวางแผนดำเนินงานโดยใช้พื้นที่จังหวัดระนองเป็นต้นแบบ ยังไม่สามารถใช้งานได้

๔) ความยุ่งยากของเอกสารซึ่งใช้ในการสำรวจ เนื่องจากต้องมีความชัดเจนเพื่อแสดงว่าบุคคลที่เข้ารับการสำรวจเป็นคนไทยพลัดถิ่นจริง ทำให้ต้องใช้เอกสารหรือพยานบุคคลเพื่อประกอบการจัดทำข้อมูล เกิดความยุ่งยากในการแสดงเอกสาร ดังนั้น หากไม่มีการทำความเข้าใจหรือจัดเตรียมเอกสารมาก่อน

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

ภายหลังการดำเนินกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ควรมีการประชุมหารือ และสรุปการดำเนินงานเพื่อวางแผน และปรับปรุงกระบวนการจัดเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่นที่จะสามารถใช้เป็นต้นแบบ ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

๒) สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ควรมีการหารือระดับนโยบายกับ กรมการปกครอง และกระทรวงมหาดไทยอีกครั้ง ในการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาสถานะของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นหรือกลุ่มผู้มีสถานะทางบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้มีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน

๓) การอบรมนักศึกษาเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่นต้องต่อเนื่อง และมีแผนการการทำงานกิจกรรมกับนักศึกษาที่เป็นรูปธรรม

๖. งบประมาณในการดำเนินโครงการ

โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น ในกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒ - ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒ ใช้จ่ายเงินงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งสิ้น ๑๓๒,๑๗๐ บาท (หนึ่งแสนเจ็ดหมื่นสองพันหนึ่งร้อยเจ็ดสิบบาทถ้วน)

๗. ผลที่ได้รับตามโครงการ

จากการจัดกิจกรรมกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒ - ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒ มีผลดังนี้

๑) กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นสามารถเข้าใจเรื่องสิทธิความเป็นพลเมือง และสารณาแสดงตัวเพื่อรับการสำรวจและจัดทำข้อมูลเบื้องต้น และเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล สอดคล้องกับเป้าหมายประเด็นจุดเน้นยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒) มีการประสานการทำงานระหว่าง องค์กร หรือหน่วยงานที่ได้ร่วมจัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น ซึ่งในการสำรวจคนไทยพลัดถิ่นในจังหวัดระนอง ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒ - ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒ มีองค์กรที่เข้าร่วม คือ มหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มูลนิธิชุมชนไท เครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมีนักศึกษาจากสถาบันอื่นเข้าร่วมประกอบด้วย มหาวิทยาลัยเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และมหาวิทยาลัยสวนดุสิต จึงถือเป็นการจัดกิจกรรมร่วมกับเครือข่าย ในการส่งเสริมหรือคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ มุ่งการทำงานร่วมกับเครือข่ายภายในประเทศและพันธมิตร ในเวทีระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดการสร้างพลัง (Synergy) ในการทำงานร่วมกัน กลยุทธ์ที่ ๓.๑ พัฒนาการดำเนินงาน และจัดให้มีแผนการสร้างเครือข่าย และทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และชุมชน ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

